

4. Коваленко О. Перемога / О. Коваленко // Чупринка Г Огневіт. – Київ, 1999. – С. 3-41.
5. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці, 2001. – 363 с.
6. Луцький О. Молода муза / О. Луцький // Діло. – 1997. – 318 с.
7. Моклиця М. Модернізм як структура. Філософія. Психологія / М. Моклиця // Поетика. – Луцьк, 2002. – 390 с.
8. О. Олесь. Твори (в 2-х т.) / Олесь О. – Київ, 1990. – Т. 1. – 596 с.

Донік О.М.

аспірант,

*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ СПОЛУЧНИКІВ У СИНКРЕТИЧНИХ ПОРІВНЯЛЬНИХ ЗВОРОТАХ

Синкретизм – поняття різноплощинне й багатовекторне. У «Словнику сучасної української мови» слово *синкретизм* потрактовано як «1. книжн. Нерозчленованість, злитість, характерні для початкового, нерозвиненого стану будь-якого явища. *Синкретизм первісного мистецтва*. 2. філософ. Різновид еклектизму; поєднання різнорідних, суперечливих, протилежних один одному поглядів» [3, т. 9, с. 184].

Автори лінгвістичних студій у визначенні цього терміна акцентують увагу на буквальному значенні лексеми *syncretismos* – поєднання, синтез: «злиття в одній мовній одиниці одночасно кількох ознак» [2, с. 541]. А.П. Загнітко досліджує синтаксичний синкретизм як поєднання в одній синтаксичній одиниці ознак двох або більше синтаксичних одиниць [1, с. 244]. Фундаментальним дослідженням синтаксичного синкретизму є праця «Явища синхронної перехідності в синтаксичній системі української літературної мови» Л.В. Шитик [4].

Синкретичний порівняльний зворот варто кваліфікувати як структурно-семантичний компонент простого речення, для якого характерне поєднання диференційних ознак різних членів речення, що спричинено його місцем у формально-синтаксичній структурі, амбівалентним синтаксичним зв'язком і виявляється в подвійному функціюванні.

Синкретичний порівняльний зворот може одночасно входити до складу різних семантико-синтаксичних груп, а відтак по-різному тлумачитися. Наприклад, у реченні *Данко, як зачарований, дивився на це дивно прекрасне видовище* (О. Федорова) порівняльний зворот *як зачарований* перебуває в атрибутивних семантико-синтаксичних відношеннях стосовно іменника і в обставинних порівняльних щодо дієслова: *Данко^{який?} Як зачарований // дивився^{як?} Як зачарований*. Синкретичні властивості порівняльного звороту спричинені подвійними синтаксичними зв'язками та морфолого-синтаксичними властивостями, адже у дієприкметнику *зачарований* поєднана атрибутивна характеристика з дією, а сполучник *як* є експліцитним засобом порівняння.

Синкретичним також стає порівняльний зворот з опорним компонентом – іменником у називному відмінку, який знаходиться між дієсловом-присудком та іменником й обов'язково займає контактну постпозицію щодо цього іменника: *Там сонце, як **серце**, дзвенить-виграє* (С. Тельнюк) (*сонце^{яке?} як **серце** // дзвенить-виграє^{як?} Як **серце***). На синкретичний характер порівняльного звороту впливають подвійні синтаксичні зв'язки, інтерпозиція опорного компонента в структурі порівняльного звороту та його постпозиція стосовно іменника, лексико-граматичні особливості опорного компонента та морфолого-синтаксичні властивості означуваних слів.

Подвійні зв'язки і морфолого-синтаксична належність структурних одиниць, до яких прилягає ПК, визначає синкретизм її функціонування і в реченнях, де порівняльний зворот ужито після прикметника. Зокрема, у реченні *Я бачив сам, як він лежав холодний, **неначе мертвий*** (Леся Українка) порівняльний зворот стоїть безпосередньо після означення, вираженого прикметником *холодний*, і перебуває в атрибутивних семантико-синтаксичних зв'язках із займенником та уточнює його (*холодний^{який саме? не} **нече мертвий***), а з іншого боку – дає прикметникові обставинну характеристику міри і ступеня (*холодний^{якою мірою?} **неначе мертвий***).

Отже, синкретичний порівняльний зворот належить до таких компаративних структур з експліцитним показником порівняння, яким притаманна поліфункційність у формально-синтаксичній структурі простого речення. Щодо морфологічних особливостей синкретичного порівняльного звороту, то варто зазначити, що найчастіше опорний компонент виражено прикметником чи дієприкметником (або їхніми зворотами). Також опорним компонентом може бути іменник у називному відмінку, який знаходиться в інтерпозиції до іменника-

предмета порівняння та дієслова-присудка й обов'язково стоїть після іменника-предмета порівняння.

Порівняльні сполучники диференціюють як сполучники реальної модальності, за допомогою яких виражають подібність предметів, якостей, дій, станів тощо, та сполучники ірреальної модальності, які виражають нереальну подібність.

Реальне порівняння виникає внаслідок логічних операцій, під час яких з'ясовується тотожність або відмінність предмета порівняння з іншим відомим образом. Це відбувається за допомогою попарного зіставлення об'єктів на основі певної ознаки. Семантичною основою реального порівняння є зіставлення реальних фактів або явищ навколишньої дійсності.

У простому реченні серед сполучників реальної модальності найпоширенішим є сполучник *як*, для якого характерна функційна та семантична неоднорідність. Порівняльні звороти зі сполучником *як* ускладнюють формально-граматичну структуру речення, узаємодіючи з іншими членами речення. У реченні *І здавалось, щастя, чарівне, як казка, Має над землею райдужним крилом* (Олександр Олесь) використано синкретичний порівняльний зворот, який введений за допомогою порівняльного сполучника реальної модальності *як*. У порівняльному звороті поєднано атрибутивне значення (*щастя чарівне* яке саме? *як казка*) та додаткова обставинна характеристика міри і ступеню (*чарівне* якою мірою? *як казка*).

У простих реченнях із порівняльними зворотами ірреальну модальність виражають за допомогою сполучників *ніби*, *немовби*, *неначе* та ін. Наприклад, у реченні *Ця дурна, псевдолюдяна, **нібито наукова**, теорія така ж фальшива – як розвінчаний міф про те, що біг продовжує життя* (М. Матіос) порівняльний зворот утворено за допомогою сполучника ірреальної модальності *нібито*. Синкретичний статус порівняльного звороту в пропонуваному реченні зумовлений його семантико-синтаксичними та морфолого-синтаксичними властивостями: (*теорія дурна, псевдолюдяна* яка саме? *нібито наукова*) та набуває обставинного значення (*фальшива* як? *ніби наукова*).

Отже, синкретичні порівняльні звороти поєднують ознаки різних синтаксичних членів речення. Для утворення синкретичних порівняльних зворотів використовують сполучники реальної та ірреальної модальності.

Список використаних джерел:

1. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису : [монографія] / А.П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2007. – 294 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
3. Словник української мови : [в 11 т.]. – Том 9. – К. : Наук. думка, 1978. – 917 с.
4. Шитик Л.В. Явища синхронної перехідності в синтаксичній системі української літературної мови : дис.. ... д-ра філол. наук:10.02.01 – українська мова / Л.В. Шитик. – Київ : [б.в], 2014. – 514 с.
5. Юлдашева Л.П. Семантико-стилістичне явище мовної гри в заголовках сучасних творів / Л.П. Юлдашева // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – Хмельницький, 2016. – Вип. 10(3). – С. 253–257.

Івасюта М.І.

кандидат філологічних наук, асистент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

СИМВОЛІЗАЦІЯ НАЗВ ОДЯГУ В ТВОРАХ ПИСЬМЕННИКІВ БУКОВИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Сучасні етнолінгвістичні дослідження розглядають символіку як скарбницю національного світобачення, яка відображає культурні, народно-психологічні й міфологічні уявлення та переживання народу.

Символізація предметних назв відбувається в процесі набуття ними значень, «що впливають із властивостей самих предметів – їх призначення, використання, місця в житті людини» [5, с. 176]. Зазвичай символізуються назви, які найчастіше передають національну специфіку побуту народу, – місця проживання, одягу, страв тощо. Чимало понять предметної сфери, зокрема назв одягу, пов'язані з конкретними життєвими ситуаціями, обрядами, супроводжують людину від народження до смерті. Тому людська уява часто приписувала їм магічну силу – ці предмети нерідко ставали оберегами.

Назви одягу в художньому тексті є багатограними образами, що володіють поліфункційністю і відображають аксіологічні, естетичні, антропологічні уподобання кожного автора, а також виконують дуже важливу етновизначальну функцію. Народний одяг – це та зовнішня ознака етносу, за якою його впізнає світ, це його соціальна, національна, географічна, кліматична та економічна специфіки [10, с. 103].